

NÖVESZTETT FOGYASZTÓ?

ELŐSZÓ A TEMATIKUS VITA ELÉ*

Az árak és szolgáltatások piaca jelentős átalakuláson ment át az elmúlt évtizedekben. A nemzeti piacok fokozatos megnyitása és globális piacokba integrálódása majd később a liberalizáció fordulópontjai és a kormányzati szerepek erősödése, a technológiai fejlődés és az értékesítések új formáinak megjelenése előnyöket és hátrányokat egyaránt jelentett az üzleti szereplők és a fogyasztók számára. Mindezzel együtt az érintett személyi (vásárlói, felhasználói) kör is átalakult, változatosabbak lettek a fogyasztási igények és differenciáltabb a sérülékeny, illetve speciális védelemre szoruló fogyasztók köre is. Ugyancsak nem független e folyamat a gazdasági, társadalmi, történelmi és politikai háttértől, gondoljunk csak a kelet-közép-európai rendszerváltó államok uniós csatlakozására és ezzel a belső piac jelentős – nem csak geográfiai értelemben vett – kibővülésére, a 2008-as gazdasági és pénzügyi válságra vagy a klímaváltozás, illetve a jelenlegi járványügyi helyzet által generált kihívásokra.

Ebben a környezetben intenzív tudományos és szakmai viták tárgyát képezi, hogy miként fogjuk fel a különböző szabályozó aktorok, illetve jogvédelmi fórumok szerepét a fogyasztók védelmének biztosításában. A Közjavak folyóirat 2020/1-2. tematikus lapszáma elsősorban az állami feladatellátáshoz, illetve közösségi szervezést igénylő tevékenységekhez valamilyen szinten köthető szabályozási területekkel összefüggésben vizsgálja a fogyasztóvédelem különböző kérdéseit. Kiindulópontunk, hogy korábban a liberalizációs és privatizációs folyamatok gyakoroltak hatást a közfeladatok szervezésének megoldásaira, illetve az európai uniós tagságból eredő kötelezettségek a hagyományos közszektor minél több szegmensét célozták megnyitni a piaci verseny előtt. E privatizációs programnak alaptétele volt a költségghatékony, magas színvonalú, lakossági igényeknek megfelelő közfeladatellátás biztosítása. Részben a privatizáció kudarcai vezettek az ellenoldali jellemzők megerősödéséhez, melynek eredményeképpen hangsúlyossá váltak az állami megoldások és a kormányzati szerepek újabb formái. Ez utóbbi folyamatban ugyanakkor, paradox módon a közfeladatellátási színvonal és a fogyasztói elégedettség kisebb szerepet kapott.

A „fogyasztó” fogalmát tág értelemben használjuk, a közszolgáltatások igénybevevőinek és a közjavak használóinak széles körét beleértve. E megközelítés szerint a fogyasztói érdekeket, illetve igények kielégítését érintő veszélyek körében egyaránt jelen vannak a közoktatás megszervezésének gyenge láncszemei, az internetes hálózatok akadozása, a nyugati stílusú étrend, a „klímatudatlanság” vagy a hitelszerződések „apróbetűs részei” – csak hogy néhányat említsünk a kötetben vizsgált problémák közül.

A fentiek mentén megfogalmazott problémafelvetéseket hat tematikus blokkban tárgyaljuk. (I.) A fogyasztói jogvédelem szabályozásának horizontális kérdéseit a kollektív fogyasztói igényérvényesítés modelljein és az Európai Piacfelügyeleti rendszer működésén keresztül (*Bihari Erika, Hajnal Zsolt*) vizsgáljuk. Ezt követően ágazatpolitikai kérdések kerülnek előtérbe, így (II.) a hallgatói jogérvényesítés lehetőségei és a közoktatási (fogyasztói) igények közszolgáltatás-szervezési

* DOI 10.21867/KjK/2020.1.1.

szempontjai (*Árva Zsuzsanna, Valentényi-Szilágyi Bernadett*); (III.) a környezet- és energiapolitikai aspektusok vonatkozásában a „zöld” termékek és „klímatudatos” fogyasztók védelme (*Bányai Orsolya, Fodor László, Lovas Dóra*); (IV.) a hírközlési piac és szolgáltatások szabályozásának fogyasztóvédelmi vetületei (*Bordás Péter, Barta Attila*); valamint (V.) a pénzügyi fogyasztóvédelem garanciális szabályait a 2008-as válság árnyékában próbára tévő devizahitel-szerződések (*Török Éva, Balla Lajos*). Végül az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés probléma-rétegei tárulnak fel (VI.) a kötelező mediáció, a digitális térben való ügyféltájékoztató, illetve a keresetlevél tartalmi követelményeinek „szűrőfunkciója” körében (*Turányi Noémi Tímea, Nyilas Anna, Pribula László*).

* * * * *

A közösségi szervezést igénylő feladatok fogyasztóvédelmi aspektusai számos további kérdést is felvetnek, amelyek megvitatására jelen kötetben már nem került sor. A tudományos diskurzust azonban a tematikus szám megjelenését követően is folytatjuk az MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport <https://kozjavak.hu/fogyasztovedelem> elektronikus vitafórumán, amelyre olvasóinkat is invitáljuk. A felület a közjogi kutatások aktuális kérdéseinek megvitatásához, a közös gondolkodás alapjainak továbbépítéséhez kíván fórumot biztosítani, közvetlenül teret adva az aktuális témákkal kapcsolatos hírek megjelenésének, valamint a szakmai vélemények és különböző álláspontok közlésének a különböző jogágak közötti szabad és kötetlen kommunikáció jegyében.

A tanulmányok megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg. A tematikus szám összeállításának alapjául szolgáló kutatás vezetője Szikora Veronika, egyetemi tanár, az alapul fekvő koncepciót Horváth M. Tamás, egyetemi tanár dolgozta ki. A kutatás szervezői Bartha Ildikó, egyetemi docens és Bordás Péter, egyetemi adjunktus.

Debrecen, 2020. szeptember 1.

Bartha Ildikó – Horváth M. Tamás